

Plymouthbrødrene - en kortfattet presentasjon

Geir Lie er lektorutdannet med kristendomskunnskap hovedfag fra Det teologiske Menighetsfakultet i Oslo.

Plymouthbrødrene har knapt blitt objektivt berørt i norsk litteratur, om vi ser bort fra to bøker forfattet av Kjell Dahlene, *Plymouth Brethrens innflytelse i norsk kristenliv* (1983) og *Adolf Bjerkreim* (1987). I begge disse dokumenteres 'brødrenes' nedslagsfelt i Norge fra 1860-årene av. De gryende venneflokkene ble snart, etter mønster fra Storbritannia, utskilt som 'lukkede' og 'åpne' brødre.

I tillegg påviser Dahlene 'brødrenes' påvirkning, ikke bare i forhold til baptistene, pinsebevegelsen, Misjonsforbundet (Den frie Misjon), De Frie Evangeliske Forsamlinger og Kristi Menighet, men også vis-à-vis alliansegrupper (som Kristiania-komiteen [ledet av Otto Treider, Johannes Jørgensen og Hans Guldberg], ulike 'frie grupper' sentrert rundt Marius Giverholt, Harald Hjelm-Larsens Norske Bibelkursus pr. Korrespondanse og kretsen rundt Albert Lunde og dennes Evangeliske Forsamling), samt i forhold til det Vestlandske Indermisjonsforbundet og Kinamisjonsforbundet (senere Misjonssambandet). I tillegg til 'brødrenes' egne publikasjoner, ble de innvilget spalteplass i en rekke norske oppbyggelsesblader, som *Evangelisten* (startet i Kristiansand i 1911), *Heimemisjon* (Sunnmøre Indremisjons organ), *Indremissionæren* (utgitt av det Østlandske Indremisjonsforbund) og *Karmel*.

I Storbritannia oppstod plymouthbrødre-bevegelsen i 1820-årene. Dahlene problematiserer en bombastisk tidsfastsettelse rundt 1825, tilsvarende en del engelskspråklige skrifter har gjort. Han skriver:

Både sosialt og politisk gjærte det i England ved begynnelsen av det nittende århundre. Nye tanker og ideer presset på. Det er ringvirkninger av den franske revolusjon. Også på det religiøse område gjorde det seg gjeldende sterke brytninger. Det oppstod bevegelser som spente fra det ytterste høykirkelige til det ekstremt lavkirkelige. Noen brøt med den engelske statskirke, andre valgte å bli stående i kirken og påvirke kirken innenfra.¹

---

¹ Kjell Dahlene, *Plymouth Brethrens innflytelse i norsk kristenliv* (Mandal: Eget forlag, 1983) s. 9.

Dahlene har for øvrig rett når han skriver at plymouthbrødrene – som bevegelse – ikke *har* noen påvisbar begynnelse, men at det snarere “oppstod en del grupperinger som var nokså ensartet, uavhengig av hverandre og som først senere fant sammen i kontaktfellesskap.”²

Like fullt tid- og stedfestes bevegelsens begynnelse gjerne til 1825 i Dublin, Irland. Tannlegestudent Edward Cronin flyttet dit i begynnelsen av 1820-årene og oppsøkte flere protestantiske menigheter. Til å begynne med ble han innvilget nattverdsdeltakelse “as a visitor”, men ettersom Dublin-oppholdet fikk et mer permanent preg over seg, ble han oppfordret til å finne seg fast menighet. Opplevelsen har åpenbart vært skjellsettende, for senere bibelgranskninger synes eksklusivt å ha bekreftet hans gryende sepsis til tradisjonelle trosamfunns berettigelse:

Membership of denominations, as such, he could not find in Scripture, though he did see that there were local churches, made up of the members of the one body of Christ gathered together for fellowship, for instruction, for the breaking of bread and for prayer in local companies, but apparently one on the ground of the body, receiving one another as such and not as subscribing to special tests or forming minor organizations within the one great organism.³

Cronin opplevde det også problematisk at en prest eller menighetsforstander innehadde en særskilt autoritetsfunksjon og stod nærmest eneansvarlig for forkynnelsen:

He also found growing up within himself a feeling of repugnance to a one-man ministry, for it seemed to him that there was no place for this in the New Testament church, but that gifted men exercised their ministry as led by the Spirit in dependence on the Lord, and the idea of one minister set over a church was foreign to Scripture. He did not mean by this to deny that in many places the responsibility for preaching or teaching the Word might be largely restricted to some one gifted individual, but he thought he saw a different order for worship meetings, where the Spirit of God might use whom He would to the edification of all, if believers were subject to His guidance.⁴

---

² Dahlene, *ibid.*

³ Harry A. Ironside, *A historical sketch of the Brethren movement* (Neptune, New Jersey: Loizeaux Brothers, 1995) s. 11.

⁴ Ironside, *ibid.*

Sammen med Edward Wilson møttes han i 1825 for å feire nattverd og ha bønnefelleskap. Gruppen vokste, og to år senere ble John Nelson Darby og John Gifford Bellett identifisert med samlingene.

Plymouthbrødrene i generell forstand, og Darby spesifikt, identifiseres gjerne med en eskjatalogisk tilretteleggelse – pretribulasjonal premillennisme. Vi skal imidlertid merke oss at eskjatalogien først ble aktualisert i 1830. I utgangspunktet var det *ekkesiologien* som opptok dem:

What particularly marked them from the beginning was their belief that there is no Biblical warrant for the idea that the Lord's Supper was ever intended to be the badge or exclusive possession of a sect or party; that no ordained clergyman needed to preside in order to render the remembrance of Christ in this way valid, but that any two or three gathered together in the name of Jesus, whether for prayer, worship, or to take the feast of love, were guaranteed His presence in the[ir] midst. They did not see in Scripture any evidence of a clerical system in the early church at all, but recognized that the Word taught the priesthood of all true believers having access into the holiest by the blood of Christ.⁵

I 1827 publiserte Darby sitt første ekklesiologiske skrift, "The Nature and Unity of the Church of Christ". Dette igjen resulterte i kontakt med tilsvarende smågrupper, både i Irland og Storbritannia. Kjente navn i plymouthbrødre-sammenheng er George Müller og Henry Craig som stod som ledere for en uavhengig menighet i Bristol. Etter hvert som disses læremessige sympatier gikk i 'plymouth-retning' ble menigheten omformet til en plymouth-forsamling. Et hovedsenter for bevegelsen ble snart byen Plymouth, hvor Benjamin Wills Newton var den markante lederen. Forsamlingen bestod av 1200 troende i 1840.

Open versus Exclusive Brethren

I 1845 dukket Darby opp i Plymouth og fant, som han nok allerede var blitt forespeilet, at Newton hadde omformet plymouth-forsamlingen til en nærmest tradisjonell menighet hvor han selv, sammen med kollega James Lampden Harris, stod for forkynnelsen (som tidsmessig dominerte møtene) og hvor nattverdsfeiringen

---

⁵ Ironside, *ibid.*, s. 16-17.

fungerte som sekundærstørrelse. Darby ble værende flere måneder i Plymouth, og i desember samme år tok han opp konkurrerende virksomhet.

To år senere ble Newton konfrontert med at han forkynte feil om Kristus, som angivelig var besmittet – på ulikt vis – av Adams fall. Under et større møte i Bath i mai 1848 ble Newton og Plymouth-menigheten identifisert utenfor 'brødre'-fellesskapet. Et større skisma var imidlertid underveis og ble aktualisert idet noen fra Newtons forsamling kom til Bristol og søkte fellesskap med Bethesda-forsamlingen (plymouthbrødre-forsamlingen ledet av George Müller og Henry Craik). En minoritet i Bethesda protesterte – mottok man representanter fra Newtons forsamling, annullerte man samtidig Bath-vedtaket, hevdet de. De ledende i menigheten mente imidlertid at de tilflyttede ikke delte Newtons avvikende kristologi og derfor kunne innlemmes i fellesskapet. Minoriteten, derimot, med George Alexander i spissen, initierte en omfattende korrespondanse med Darby. Det endelige utfallet ble at også Bethesda-forsamlingen ble satt utenfor nettverket, ikke fordi de ikke hadde tatt avstand fra Newtons kristologi, men fordi de ikke *automatisk* avskrev mennesker med utgangspunkt i hans forsamling. En rekke menigheter støttet Bethesda, mens andre allierte seg med Darbys posisjon. Utfra dette første skismaet oppstod distinksjonen mellom de 'åpne' og 'lukkede' brødre. Ironside skriver i den anledning:

Stripped of all unnecessary details it simply simmers down to this: What would be the attitude of Scripturally-gathered assemblies of saints, to persons themselves properly under sentence of excommunication, or to those associated with them? Bethesda and those of like mind practically said, 'Examine them individually and receive such as have not imbibed the teaching or willfully endorsed the evil.' These were called 'Neutral' or 'Open' brethren by the others, who maintained that inasmuch as it is written 'a little leaven leaveneth the whole lump,' an assembly tolerating known evil is like a lepruous house and any intercommunion with it, receiving from or commending to it, is but to spread the defilement. Therefore they would refuse all fellowship with any church or assembly tolerating moral or doctrinal evil.

Ironside konkretiserer:

They [The Exclusives] maintained also that if one were excommunicated for Scriptural reasons by any company of Christians, he was by that act properly excluded from every assembly of saints on earth until by repentance and confession he was reinstated. These were known as 'Exclusives'. Thus it will be seen that terms 'open' and 'exclusive' have no reference to the Brethren's attitude toward Christians not regularly meeting with them or holding denominational membership, but they relate solely to these matters of internal discipline.⁶

Til tross for at Bethesda-forsamlingen aldri bifalt Newtons kristologi, skulle skismaet danne presedens hva angår de 'lukkedes' rigide håndtering av fremtidig meningsbrytning. Iøynefallende ved de 'lukkedes' historikk er nettopp de mange skismaer relatert til sterke lederskikkelser.

Skismaet til tross, både de 'åpne' og 'lukkede' hadde fremgang hver på sine felt. Mens de 'åpne' først og fremst var involvert i evangelisasjons- og misjonsarbeid, utmerket mange av de 'lukkede' seg som fremragende bibellærere. Deres innflytelse nådde langt utenfor egne rekker. William Kelly, for eksempel, stod som utgiver av tidsskriftet *Bible Treasury*, J.B. Stoney utgav *A Voice to the Faithful* og *Food for the Flock*, mens Andrew Miller sammen med C.H. Mackintosh stod ansvarlig for *Things New and Old*. Sistnevntes allegorisk-oppbyggende bibelkommentarer (for

---

⁶ Ironside, *ibid.*, s. 66-67.

eksempel *Notes on the Penteteuch*) appellerte vel så mye til ledere innen hellighetsbevegelsen som til plymouthbrødrene selv.⁷

---

⁷ Følgende sitat illustrerer dette forhold: "The teaching of the [Plymouth Brethren] thru J.N. Darby, C.H.M. [Charles H. Mackintosh], and others is the real foundation of all advanced Bible study. They unfolded the Grace of God, Sonship and Righteousness, in a new way to the searcher. These men loved the Word." E.W. Kenyon, "The Decadence of Faith." *Bethel Trumpet* vol. 3 no. 6 (Oct. 1902) s. 133. Et interessant forskningsspørsmål er selvfølgelig i hvilken grad vi kan påvise en evt. *gjensidig* interaksjon mellom plymouthbrødre og representanter for hellighetsbevegelsen. Kenyon selv antyder dette spørsmålet i formuleringen "I do not know just how far the Plymouth Brethren fellow-shipped this movement" og refererer da til den britiske Keswicktradisjonen. (E.W. Kenyon, "The new birth," upublisert prekennotat, 17. juni 1928.) En person som trakk veksler på begge tradisjonene, var Harry A. Ironside, først aktiv innen Frelsesarméen, senere innen Grant-fraksjonen blant de 'lukkede' brødre og siden pastor i Moody Church i Chicago. I boken *Holiness the false and the true* (London: Pickering & Inglis, [u.å.]), hvorav første del er selvbiografisk og andre del er læremessig, søker han i antropologien og hellighetslæren å formidle mellom plymouthbrødrene, den metodistisk-orienterte fløy innen hellighetsbevegelsen og den såkalte 'Higher Christian Life' (den Keswick-inspirerte del av hellighetsbevegelsen).